

Recenze – Zákon o obětech trestných činů. Komentář

Wolters Kluwer ČR, 2018

Autoři: **Tomáš Durdík, Ludmila Čírtková, Petra Vitoušová a Daniela Háková**

Recenzentka: **prof. JUDr. Helena Válková, CSc.**

Zákon o obětech trestných činů byl přijat sice již 30. ledna 2013, a v tomto roce také postupně nabýval účinnosti, nicméně jeho první větší novelizace přišla až v roce 2017 zákonem č. 56/2017 Sb. Je proto nutné buď aktualizovat již stávající komentáře (jako např. Beckův komentář zákona o obětech trestných činů vydaný v roce 2014), nebo připravit komentář nový, zohledňující již nově přijatou právní úpravu. Autorský kolektiv složený z profesně odlišně orientovaných, nicméně dlouhodobě na problematiku pomoci a podpory obětí trestných činů specializovaných expertů, kde profese soudce, soudního znalce, zakladatelky Bílého kruhu bezpečí a advokátky garantuje již předem pro praxi vysoce zajímavou publikaci, se o to pokusil, a již na tomto místě lze čtenáři prozradit, že úspěšně. V tomto ohledu tedy nejde o klasický komentář zpracovaný výhradně právníky, ale o průřezovou mezioborovou pomůcku, která každému, kdo se v praxi snaží zmírnit dopady trestných činů na oběti kriminality, výrazně usnadní jeho práci.

Publikace zpracovaná jako komentář určený především pro praxi obsahuje tradiční členění na zákonný text a komentované znění jednotlivých ustanovení s uvedením souvisejících právních norem. Velmi užitečnou specifikou tohoto výkladu je přirozené zakomponování konkrétních kasuistik, které jsou od ostatního textu graficky odlišené. Autoři se zde na konkrétní situaci snaží čtenáři názorně vysvětlit potřebné souvislosti a nastítnit i možné postupy, jak ji lze prostřednictvím aplikace příslušných ustanovení zákona o obětech trestných činů optimálně řešit. Čtenář tak získá nejen znalost příslušného ustanovení zákona, ale naučí se jej i v konkrétním případě aplikovat. Velmi vhodně text doplňuje pečlivý výběr judikatury Nejvyššího soudu. Pro osoby bezprostředně postižené trestným činem, ať již se staly oběťmi nebo pozůstalými po oběti, obsahuje komentář praktické příklady výpočtu částek peněžité pomoci.

Klíčovou předností této publikace však není uvádění konkrétních příkladů a výpočtů peněžitých částek, byť samotný výkladový text vhodně doplňují, ale zkušenosti autorů, které zúročili ve výkladu některých nejasných nebo sporných pojmů a ustanovení. Právě první větší novela z roku 2017 zavedla některé nové pojmy, aniž by je blíže specifikovala a ponechala na aplikační praxi jejich výklad. Jako příklad lze uvést zařazení *osoby vysokého věku* mezi zvlášť zranitelné oběti, pokud ovšem budou splněny ještě další, poměrně obecně formulované podmínky [§ 2 odst. 4 písm. b)]. Výklad, který autoři nabízejí, pochybnosti o tom, zda lze status zvlášť zranitelné oběti přiznat či nikoliv, odstraňují tím, že zdůrazňují nutnost kumulativního splnění jak podmínky vysokého věku, tak skutečnosti, že tento ryze osobnostní faktor vzhledem k okolnostem případu a poměrům dané osoby brání ve srovnání s jinými lidmi jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti. Jinak řečeno, ne každá osoba vysokého věku bude automaticky požívat statusu zvlášť zranitelné oběti (srov. s. 19). Na druhé straně zde nelze opomenout nový princip zakotvený do § 3 odst. 3 věty druhé zavádějící v případech

pochybností presumpci statusu zvláště zranitelné oběti, jak na to ve svém interdisciplinárním výkladu autoři názorně a podrobně upozorňují (srov. s. 31–34). Z výkladu tohoto ne zcela jasného a jednoduchého ustanovení zákona je zřejmé, že autoři umí zákonné znění vyložit v širších logických souvislostech a využít k tomu účelu kromě právních znalostí i poznatků mimoprávní povahy. Podobných příkladů, jak autoři přistupují k výkladu komentovaných ustanovení, bychom našli v publikaci celou řadu.

Pozornosti by neměl uniknout ani výklad novelizovaných ustanovení souvisejících zákonů, především pak trestního řádu, kde může jako dobrý příklad posloužit § 51a odst. 2 trestního řádu zavádějící pro zvláště zranitelné oběti bezplatnou právní pomoc.

Publikace obsahuje i bohatý přílohový materiál, který lze využít při řešení konkrétního případu jak ze strany oběti, tak ze strany těch, kteří jí pomáhají uplatnit její práva (příloha č. 6–12). Pro čtenáře, kteří se danou problematikou chtějí zabývat v širších mezinárodních souvislostech, jsou neocenitelné i přílohy č. 1–3 obsahující základní evropské dokumenty, tj. jak směrnice Evropského parlamentu a Rady, tak doporučení Rady Evropy, která pro Českou republiku stanoví závazné mantinely a požadavky na implementaci do národní úpravy. Z nich lze jednoznačně dovodit, že text českého zákona o obětech trestných činů z roku 2013, v mnoha směrech prohloubený novelou z roku 2017, nejenže dosahuje požadovaných evropských parametrů, ale v řadě oblastí regulace je ve svých faktických důsledcích pro oběti příznivější než jak to evropské standardy vyžadují.

Dobře a systematicky zpracovaný věcný rejstřík, stejně tak jako seznam klíčové literatury, kde sice chybí v posledních letech k dané problematice uveřejněné články (zejména v Trestněprávní revue), o kterých by každý, kdo pracuje se zákonem o obětech trestných činů, měl přinejmenším vědět, jsou důkazem solidní redakční práce autorského kolektivu i samotného nakladatelství. Závěr publikace tvoří slovo o autorech, které pro některého čtenáře může přinést vysvětlení toho, proč se mu výklad zákona četl tak dobře a stal se pro něj nepostradatelnou příručkou v oblasti práce s oběťmi trestných činů.

Jako jedna ze spoluautorek zákona o obětech trestných činů mohu konstatovat, že recenzovaná publikace představuje podle mého názoru co do své věcné i formální úrovně a komplexnosti výkladu velmi dobrý autorský i nakladatelský počín. Publikaci proto mohu doporučit všem, kteří pomáhají překonat důsledky viktimizace osob, které se staly předmětem trestné činnosti. Komentář ocení nejen advokáti a sociální pracovníci, ale nepochybně i policisté, státní zástupci a probační úředníci působící na jednotlivých úsecích trestní justice v širším smyslu slova. Rovněž studenti právnických a policejních vysokých škol, stejně jako i jiných humanitně zaměřených fakult by v ní mohli nalézt vítanou rukověť pro své studium a později i praxi. Na závěr nezbyvá než doporučit autorům i nakladateli, aby nezůstali při tomto prvním vydání, ale v horizontu příštích let připravili vydání další.

V Praze 27. dubna 2019

prof. JUDr. Helena Válková, CSc.
Filosofická fakulta UK Praha,
Vysoká škola podnikání a práva, a.s.